

Doktor Proktor a vana času

Rodič

Úroveň	5. a 6. úroveň / profík a specialista
Třída	7.–9. ročník
Časový odhad	Cca 40 minut
Rozvíjená dovednost	Čtenář dokáže v náročnějším textu nalézt potřebné informace a dále s nimi pracuje.
Pomůcky	Papír nebo pracovní list, tužka, kniha či úryvek
Zdroj	NESBØ, Jo. Doktor Proktor a vana času. Ilustroval Per DYBVIG. V Brně: Jota, 2012. ISBN 978-80-7462-149-9.
Téma	Hlavalam, záhada

Jak postupovat

Aktivita je vhodná pro děti, které čtou rády detektivky nebo s oblibou luští hádanky a hlavalamy. Před čtením jim můžete slíbit, že jeden hlavalam je v tomto detektivním příběhu čeká.

Dítě si nejdříve samostatně přečte 1. kapitolu z knihy s názvem *Pohlednice z Paříže* (najdete ho níže) až po znění pohlednice. Na konci kapitoly se objeví hlavalam. Dítě čtení přeruší a jeho úkolem bude jej nejdříve vyřešit (úkol 1 na pracovním listu). Na řešení dejte dítěti 5–7 minut (můžete libovolně prodloužit, pokud má dítě chuť hlavalam vyřešit a potřebuje více času) a poté se společně o návrhu dítěte pobavte. Pokud máte více dětí, nechte je řešit hlavalam společně (bude je to více bavit) nebo každé samostatně a pak si mohou své návrhy vzájemně sdělovat.

Nyní může dítě dočíst celou kapitolu. Dozví se v ní správné řešení šifry z pohlednice. Doporučujeme dojem z úryvku a šifry ještě společně sdílet.

Pokud hlavalam dítě bavil, můžete toho využít a vyzvat ho, aby zkusilo jakoukoliv vlastní šifrou vytvořit vlastní pohlednici – hlavalam (osmisměrku, křížovku, sudoku, šifru...) o 10 slovech, který bude obsahovat odpověď Bulíka a Lízy doktoru Proktorovi (viz úkol 2). S úkolem mu můžete pomoci.

Náměty pro závěrečné sebe/hodnocení najde vaše dítě na poslední straně metodiky.

Úkol 1: Text pohlednice od doktora Proktora. Co napsal doktor Proktor Líze a Bulíkovi na pohlednici?

Vyřeš hlavolam.

OZIL Š UKILUB

CO MOP I SAVO MA

LOV – P rD

MIT DO PET etc

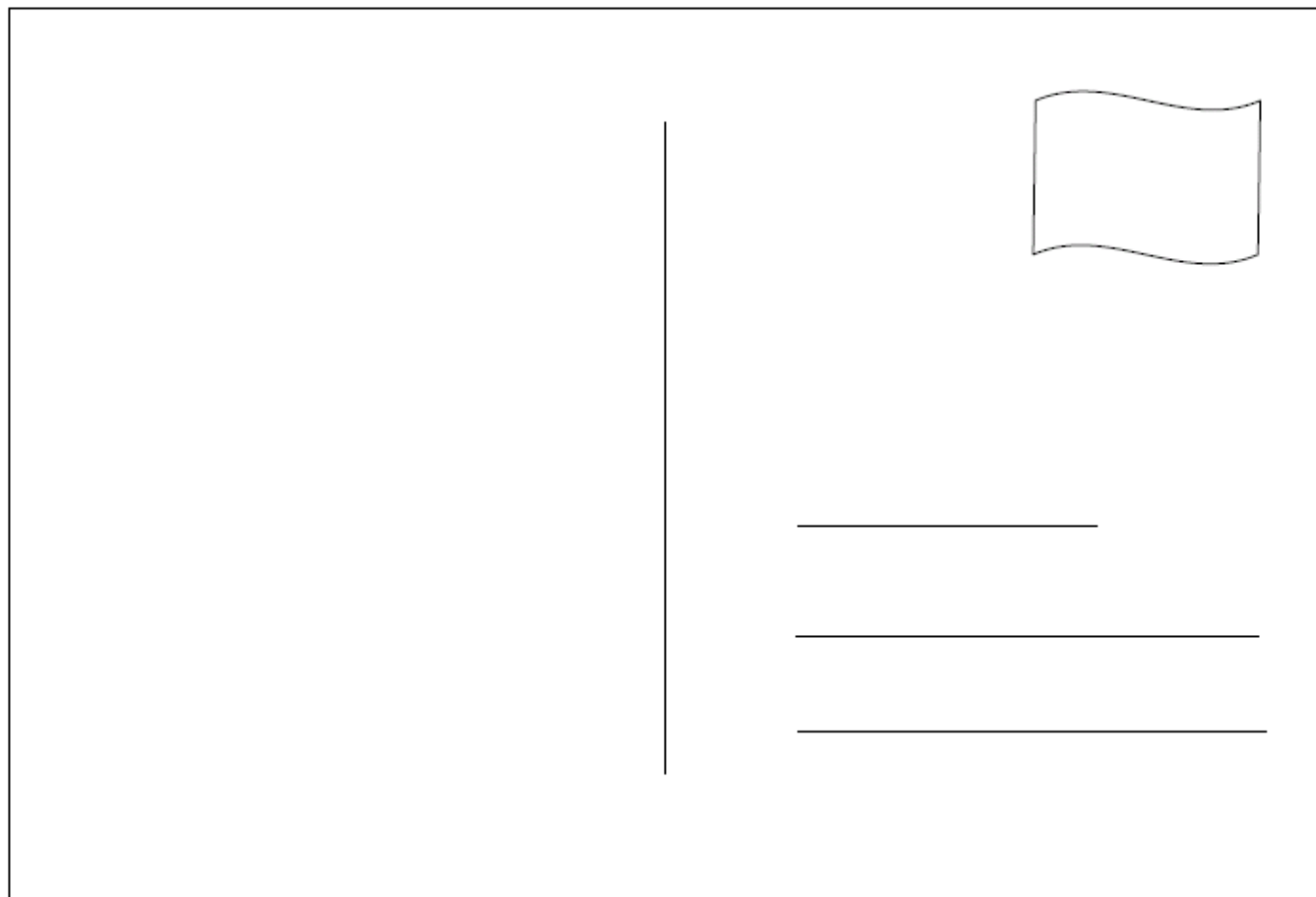
_____

_____

_____

Úkol 2: Vlastní hlavolam

Vymysli odpověď (hlavolam) o 10 slovech pro doktora Proktora.

Pohlednice z Paříže (1. kapitola po str. 12)

V TĚLOCVIČNĚ PANOVALO NAPROSTÉ TICHŮ. Dvanáct hnědých žebřin, starý gymnastický kůň s protrženou kůží a osm šedých olezlých lan visících nehybně ze stropu ani nedutalo. Také šestnáct chlapců a děvčat, kteří společně tvořili dølgenský školní orchestr a kteří nyní zírali na dirigenta Madsena, bylo úplně zticha.

„Připravit...“ zakřičel pan Madsen, pozvedl taktovku a mžoural na ně očima přes tmavá skla pilotních brýlí. S hrůzou v očích hledal svou jedinou naději – Bulíka. Věděl, že ostatní děti v orchestru si z toho zrzavého trumpetisty utahují kvůli tomu, že je tak maličký. A taky že je. Ovšem na rozdíl od nich je tenhle malý chlapec hudebně nadaný a možná je i jejich poslední záchrana. Jelikož ho ale pan Madsen nikde neviděl, upřel svůj pohled na jedinou kamarádku, kterou podle něj Bulík má – na klarinetistku Lízu. Věděl, že jediná z celého orchestru doma cvičí. Přece jen tu snad byla nějaká naděje.

„Pozor...“

Všichni přiložili nástroje k ústům. Bylo takové ticho, že zvenku doléhaly zvuky teplého říjnového odpoledne: ptačí zpěv, fidlání cvrčka a dětský smích. Ale uvnitř tělocvičny byla tma. A k ještě větší tmě se schylovalo.

„Jedem!“ zařval pan Madsen a velkolepým obloukem mávl taktovkou.

Nejprve se nic nedělo. Jedinými zvuky, které se stále ještě ozývaly, byl ptačí zpěv, fidlání cvrčka a dětský smích. Vtom ale vyrazil z trubky mekot, následovalo opatrné pípnutí klarinetu a zkušební úder do velkého bubnu. Nečekaný úhoz do vnitřního bubnu vyrazil dech lesnímu rohu, který troubil jako klakson od auta, a úplně vzadu v orchestru něco velkého zafunělo, takže měla Líza pocit, jako by se za ní vynořil plejtvák obrovský, který strávil týden pod hladinou. Všechno to dýchání ale ještě nezplodilo jediný tón a panu Madsenovi začínal rudnout obličej, což věštilo brzký výbuch vzteku.

„Tři – čtyři!“ zakřičel pan Madsen a švihl taktovkou, jako by držel v ruce bič a orchestr byl posádkou otroků zapřenou do vesel na římské galeji. „Krucinál fagot, tak hrajte! Tohle má být Marseillaisa, francouzská národní hymna! Prokažte jí trochu úcty!“

Ale zneuctění francouzské hymny pokračovalo. Obličej před panem Madsenem buď strnule zíraly do notových stojanů, nebo měly pevně sevřené oči, jako by seděly na záchodě a tlačily. Pan Madsen už to déle nevydržel a svěsil paži zrovna ve chvíli, kdy se tuba konečně probrala a zhluboka a osaměle zabučela.

„Dost, dost!“ zuřil pan Madsen a čekal, až tubě opět dojde dech. „Kdyby vás Francouzi slyšeli, nejprve by vám setnuli hlavy, a pak by vás upálili na hranici. Trochu úcty pro Marseillaisu!“

Zatímco jim pan Madsen dával co proto, nahnula se Líza k vedlejší židli a zašeptala: „Vzala jsem s sebou tu pohlednici od doktora Proktora. Je na ní něco divného.“

Odpověděl jí hlas zpoza promáčkklé trubky: „Mně ten pohled přišel jako docela normální. Líze a Bulíkovi, pozdrav z Paříže, zdraví doktor Proktor. Neříkalas, že to napsal tak nějak?“

„To jo, jenže...“

„Hele, Lízo, ten pohled je vlastně naprosto nenormálně normální. Divné je na něm jenom to, že takový normální pohled napsal někdo tak šáhlý a nenormální, jako je doktor Proktor.“

Pan Madsen je přerušil svým hřmotným hlasem: „Bulíku! Jsi tam někde?“

„Zde, seržante!“ ozvalo se zpoza promáčklé trubky.

„Bulíku, vztyk, ať na tebe vidíme!“

„Rozkaz, ó veliteli líbezné hudby a všech vesmírných tónů!“

Malý klučina se zrzavými vlasy, velkými pihami a širokým úsměvem na tváři vyskočil na židli před notovým stojanem. Vlastně nebyl jen malý, ale malilinkatý. A vlasy neměl zrzavé, ale křiklavě zrzavé. A úsměv měl tak široký, že mu tu jeho hlavičku púlil skoro na dva díly. A pihy měl nejen velké, ale no dobrá, byly prostě jenom velké.

„Jak poručíte, matko všech dirigentů a vladaři všech dechových orchestrů na sever od Sahary a na východ od...“

„Přestaň blbnout a hraj!“

A tak Bulík spustil. Měkký a teplý tón se vznesl až ke stropu tělocvičny a oknem ven do vyhřátého podzimního odpoledne, kde ptáci zahanbení vlastním zpěvem utichli, jakmile zaslechli tu nádhernou hru. Alespoň tohle běželo Líze hlavou, když tam seděla a poslouchala, jak její malinký soused a nejlepší kamarád vyhrává na dědečkovu starou trubku. Líza měla ráda svůj klarinet, ale ta trubka měla prostě něco do sebe. Nebylo ani kdovíjak těžké na ni hrát. Bulík ji jednu písničku na trubku naučil. Byla to norská hymna Ano, milujeme tuto zem. Samozřejmě že ji neuměla zahrát tak pěkně jako Bulík, ale tajně snila o tom, že si jednoho dne zahraje na trubku norskou hymnu před velkým publikem. Jen si to představte!

Ale představy jsou představy a sny zase jen pouhé sny.

„Dobře, Bulíku!“ pochválil ho nahlas pan Madsen. „A teď se všichni přidáme k Bulíkovi! Raz, dva, tři, čtyři!“

A dølgenský školní orchestr se přidal. Škobrtavě, klopýtavě a vrávoravě. Bubny, saxofony, lesní rohy, zvonkohra a činely. Znělo to, jako by někdo převrátil kuchyň vzhůru nohama a všechno se právě řítilo z šuplíků a skříní na podlahu. Do toho vstoupil velký buben a tuba. Celá tělocvična se začala otřásat.

Žebřinám cvakaly zuby. Šplhací lana visela nakřivo jako ve vichru a odřený gymnastický kuň poskakoval centimetr za centimetrem po podlaze a posouval se k východu, jako by se pokoušel uprchnout.

Když konečně dohráli Marseillaisu, nastalo úplné ticho. V tělocvičně i venku. Žádný ptačí zpěv ani dětský smích. Jen ozvěna posledních zoufalých úderů dvojčat Trulse a Tryma do bubnů a ušních bubínků.

„Děkuji,“ zasténal pan Madsen. „To je pro dnešek všechno. Uvidíme se v pondělí.“

„Fakt se mi na té pohlednici něco nezdá,“ začala zase Líza, když byli s Bulíkem na cestě domů do Dělové ulice. Měli rádi tyhle podvečery s brzkým stmíváním. Hlavně Bulík, který považoval světlé letní noci za nanejvýš středně dobrý vynález. To teplé podzimní večery, kdy se dá hrát na schovávanou a sem tam štípnout nějaké to jablko, jsou vynálezem přímo geniálním. Dá se říct, že skoro tak geniální, jako by na něj přišel sám doktor Proktor. Podle Bulíka byl totiž profesor nejlepší vynálezce na světě. Co na tom, že pro zbytek světa byly vynálezy doktora Proktora bezcenné. Co o tom oni mohli vědět? Kdo například vynalezl nejsilnější prdící prášek na světě? Ještě důležitější bylo pochopitelně to, že doktor Proktor vaří nejlepší karamelový pudink na světě, je nejlepší přítel a soused na světě a že je naučil nedělat si těžkou hlavu z těch, kteří je mají za ubohý béčkový tým skládající se z mrňavého klučiny se zrzavými kotletami, plaché culíkaté holky a nadprůměrně potřestěného profesora se začouzenými brýlemi na motocykl.

„My totiž víme něco, co oni nevědí,“ říkával vždycky Proktor. „My víme, že když si přátelé slíbí, že si nikdy nepřestanou pomáhat, je jedna plus jedna plus jedna mnohem více než tři.“

A to je pravda pravdoucí. Ale na to, že to je jejich přítel, toho zas tak moc nenapsal. Jedna jediná obyčejná pohlednice během tří měsíců, které utekly od doby, kdy profesor nasedl na svůj motocykl. Nasadil si koženou helmu na hlavu a dal jim sbohem, aby se rozjel do Paříže s odhodláním najít opět svou velkou životní lásku, Julietu Margarínovou. Ztratila se mu za záhadných okolností před mnoha a mnoha lety, když studoval ve Francii. Líza a Bulík ji znali jen z obrázku, který viděli v profesorově laboratoři. Obrázek byl z doby, kdy spolu Julieta a profesor chodili. Vypadali na něm tak šťastně, že Líza při jeho spatření slzela dojetím. Byla to vlastně Líza, kdo přemluvil doktora Proktora, aby se vydal zpátky a našel Julietu.

„Něco tu nesedí!“ trvala na svém Líza. „No podívej se sám.“

Bulík se zadíval na pohlednici, kterou mu podala. „Hmm,“ zamumlal, zastavil se pod nejbližší pouliční lampou a důkladně zkoumal pohlednici, přičemž ze sebe vyloudil několik dalších hmm, která zněla hloubavě a chytře.

„Je z Paříže,“ poznamenala Líza a ukázala na černobílý obrázek, který vypadal, jako by jej někdo vyfotil v zamračeném počasí. Bylo na něm velké, otevřené prostranství, které se zdálo být podivně prázdné. Přestože se po něm procházela spousta lidí se slunečníky a v cylindrech. Kdyby úplně dole na obrázku nebyl vytištěný nápis PAŘÍŽ, ani by nepoznali, že je na něm ono světoznámé francouzské hlavní město.

„Vidíš to co já?“ zamumlal Bulík zamysleně.

„A co jako?“

„Na tom prostranství prostě něco chybí. Vlastně i na celém tom obrázku.“

„Asi jo,“ dodala Líza nejistě. Když se však na obrázek znovu zadívala, došlo jí, že má Bulík pravdu. Ale ať dělala, co dělala, nemohla přijít na to, co tam chybí.

„Navíc je ten obrázek celý zvlněný...“ podotkl Bulík a opatrně po něm přešel prsty. „Jako by ho někdo namočil a pak zase usušil. Přízněj se! Že ty sis ten pohled četla ve sprše?“

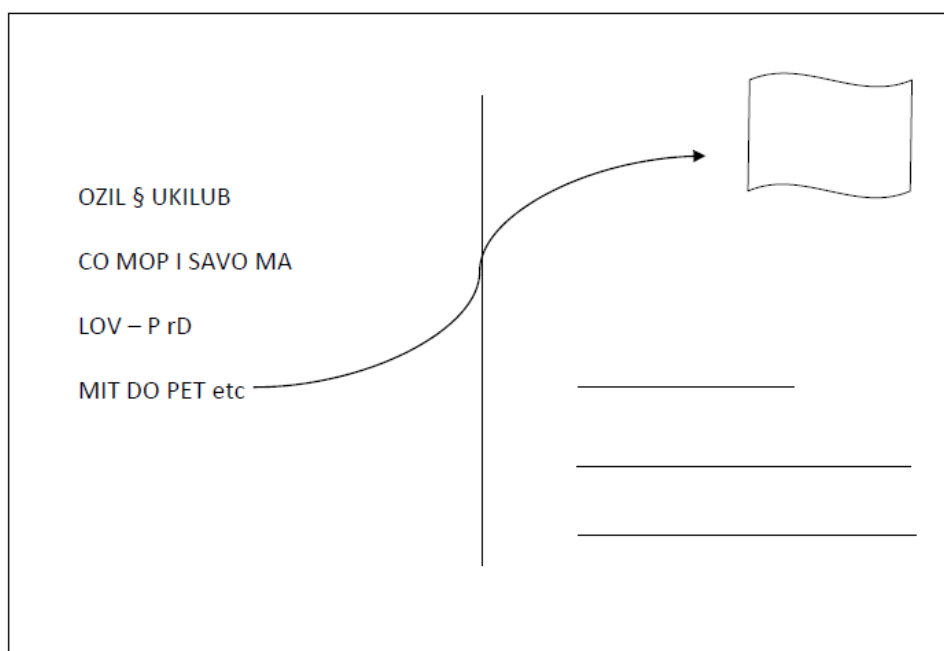
„Ani náhodou. Ono už to takhle přišlo.“

„Aha!“ zvolal Bulík a zvedl malilinkatý ukazováček s ohryzaným nehtíkem. „Hlavalamač Bulík zase jednou lstivě obral hádanku o její nesporné řešení. Pohled byl namočen v Paříži!“

Líza obrátila oči v sloup. „Jak to můžeš vědět?“

„Žádná věda, moje drahá Lízo. Stojí to tu černé na bílém. Přečti si to.“ Bulík jí podal pohlednici zpátky.

Ale Líza si ji nepotřebovala přečíst. Už těch pár řádků četla aspoň dvacetkrát a uměla je nazpaměť. Vy jste je ale ještě nečetli, takže tady jsou:

*****

Pohlednice z Paříže 2 (pokračování 1. kapitoly od str. 12)

„Mají v tom prsty mycí mop a savo. Máš ještě nějaké jiné otázky?“ zeptal se spokojeně Bulík, podal jí pohled nazpět a prohlížel si své okousané nehtíky, aby našel nějaké místo, do něhož se ještě nezakousl.

„Nepřijde mi divné to, jak se ten pohled namočil,“ pokračovala Líza, „ale spíše to, co je v něm napsáno! Kdo je například Ozil a Ukilub?“

„Možná zapomněl, jak se jmenujeme,“ odpověděl Bulík.

„Nesmysl. Vždyť napsal moje jméno v kolonce adresáta úplně správně. Líza Pedersenová.“

„Hmm,“ zamumlal Bulík, ale neznělo to ani z poloviny tak chytře jako první hmm.

„Ozil znamená Lízo pozpátku,“ vyhrkla Líza.

„No jasně, žádná věda,“ poznamenal Bulík a honem přečetl slovo pozpátku. A opravdu to znamenalo Lízo. „Co ale znamená Ukilub?“

„Hádej!“ vzdychla Líza a plácla se rukou do čela.

„Hmm... Líza vzhůru nohama?“

„Bulík pozpátku!“

„He he,“ smál se Bulík a vycenil svoje malilinkaté zoubky. „Jasně že Bulíku. Žádná věda. Sem si z tebe jenom dělal prču.“ Ale ušní lalůčky mu malilinko zrudly. „Tím pádem je problém vyřešen, takže co řešíš?“

„Nepřijde mi divné to s těmi jmény!“ zvolala Líza celá rozrušená.

„Tak co teda?“

„Zbytek toho textu!“

Bulík rozhodil svýma krátkýma ručičkama. „Proktor se nám prostě snaží něco vysvětlit, že musel použít mycí mop a savo, aby v pohlednici vydezinfikoval všechny své pachové stopy. Kdyby to neudělal, vyčmuchalo by jeho zprávu takzvané prase bulvární, které žije volně v bulvárních neboli v širokých městských ulicích Paříže. Takové prase bulvární dokáže vyčenichat i lanýže, kteří rostou až metr pod vybetonovanou zemí. Vůbec se nedivím, že se o tom profesor zmiňuje. Být na jeho místě, použil bych také savo a mycí mop.“

„Prase bulvární?“ Líza vrhla na Bulíka nedůvěřivý pohled.

„Přesně tak,“ pokračoval Bulík. „Je o něm zmínka na straně 620 v knize ZVÍŘATA, JEJICHŽ EXISTENCI BYSTE SI RADĚJI NEPŘÁLI.“

Líza vzdychla. Bulík odkazoval často na toto velké dílo, které měl údajně mít jeho dědeček doma v knihovně. Ale ani ona, ani nikdo jiný, koho zná, v životě neviděl knihu s názvem ZVÍŘATA, JEJICHŽ EXISTENCI BYSTE SI RADĚJI NEPŘÁLI.

„A co ten lov a PrD?“ namítala dál Líza. „Co mají ta slova znamenat?“

„Jednoduché jak facka,“ mávl Bulík rukou. „Myslím, že profesor je na stopě novému prdicímu prášku, který překoná samotný prdonautí prášek. Půjde určitě o nějakou přísně tajnou záležitost, takže o tom píše jen zkratkovitě. Zkratka PrD může znamenat například prdicí dynamit nebo prdicí detonátor.“

Líza si změřila Bulíka pochybovačným pohledem. „Takže podle tebe vyrazil profesor do ulic Paříže na lov nové práškové směsi?“

„A proč ne? Jednou jsem u něj ve sklepě spatřil starou loveckou pušku, takže na lovu určitě někdy byl.“

„To je ale pěkná volovina!“ osopila se na něj Líza.

„Zaprvé profesor není žádný lovec, zadruhé do Paříže se vypravil, aby našel Julietu Margarínovou, a zatřetí nic silnějšího než prdonautí prášek už vynaleznout nejde.“

„Že ne?“ vyhrkl Bulík a poškrábal se na levé, zrzavé kotletě. Vůbec to nechápu. Profesor asi fakt nemá všech pět pohromadě.“

Bulík potlačoval smích. „Drahý burákový mozečku, vždyť je to tak jednoduché, že na tom není co pochopení. Aby mohl profesor vynaleznout novou práškovou směs, potřebuje několik PET lahví se speciální třaskavou látkou, která se jmenuje etc a která se používá jen při výrobě mycích mopů a sava. Proto na začátku píše, že tu látku mají mop a savo. Určitě je hrozně těžké ji najít, protože ji nevyčmucha ani to prase bulvární.“

„A už dost, Bulíku!“ okřikla ho Líza varovně.

Bulík na ni nechápavě hleděl. Poslušně ovšem zmlkl.

„Něco tu prostě nehraje,“ pokračovala Líza.

„Fakt? A co jako?“

„Nevím. Prostě něco. Třeba ta známka. Nemyslíš, že je na ní něco divného?“

„To teda nemyslím! Nejsem zrovna paf z nějaké čtyřhranné vroubkované známky s obrázkem vážně vyhlížejícího chlápka.“

„Četls ale, co je na ní napsáno?“

„To ne,“ připustil Bulík.

Líza mu znovu podala pohlednici.

„Felix Faure,“ přečetl Bulík. „To bude asi jméno toho chlápka. A 1888 bude asi letopočet. Fuj!“

„Fuj?“ nechápala Líza

„Jo. Představ si, že bys olízla sto let starou známku...“

„To jo, ale myslíš, že vypadá, jako by měla sto let?“

Bulík si prohlédl známku pečlivěji. A musel připustit, že má Líza naprostou pravdu. Až na to namočení vypadala známka zbrusu nově. Neměla vybledlé barvy ani pokroucené hrany. „Možná je ten letopočet chyba tisku,“ poznamenal Bulík, ovšem tentokrát už ne tak sebejistě.

„Myslíš?“ Bulík kroutil hlavou. „Něco tu nehraje,“ dodal.

„Celý ten text je obrácený vzhůru nohama,“ vzdychla Líza.

„Neříkalas před chvílí, že je pozpátku?“

„Cos říkal?“

„No to, cos říkala.“

„A co jsem říkala?“

„Že je to všechno pozpátku.“

„Přesně,“ prohodila Líza a sebrala mu pohlednici. „Přesně tak!“ Prohlédla si ji pořádně a zalapala po dechu.

„Co je?“ zeptal se Bulík znepokojeně.

„J-já m-myslím, že profesorovi hrozí nějaké nebezpečí,“ vykoktala a náhle úplně zbledla. „Přečti si to celé pozpátku.“

Bulík si to přečetl. A vy můžete udělat totéž. Třeba hned teď.

*****

Sebehodnocení Doktor Proktor a vana času

Na závěr je vhodné vyzvat dítě, aby zhodnotilo svou aktivitu. Můžete využít jednoduché odstupňování níže. Je vhodné hodnotit aktivitu hned po ukončení činnosti, aby se děti sebehodnocení naučily. Nemusí to být nic složitého, důležité je činnost uzavřít.

Podařilo se mi bez problémů vyřešit hlavolam. Vymyslel/a jsem vlastní šifru pro odpověď Lízy a Bulíka.

Hlavolam se mi podařilo vyřešit s částečnou dopomocí. Vytvořil/a jsem krátkou vlastní šifru pro odpověď Lízy a Bulíka.

Hlavolam se mi podařilo vyřešit s dopomocí. S dopomocí jsem vytvořil/a i krátkou vlastní šifru pro odpověď Lízy a Bulíka.

Jak mě to bavilo?

